

в інклюзивному середовищі – вагома ланка їх діяльності. Дипломні роботи, курсові проекти, статті, звіти, доповіді на науково-практичних конференціях – це далеко неповний перелік, де студенти можуть проявити себе.

Визначена нами педагогічна система професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи до роботи в інклюзивному середовищі ЗНЗ відображає загальні підходи до формування соціально-педагогічної компетентності студентів у період їх навчання у ВПНЗ і потребує комплексної реалізації.

Висновки. Педагогічна система професійної підготовки вчителів початкової школи до роботи в інклюзивному середовищі – спеціально організований процес функціонування взаємопов'язаних і взаємообумовлених його структурних компонентів, підпорядкованих меті формування в студентів соціально-педагогічної компетентності з метою здійснення роботи в умовах інклюзивного навчання молодших школярів, який, завдяки методичній діяльності викладача і побудованому педагогічному процесові на засадах контекстної технології, забезпечить оволодіння базовими дисциплінами інваріантної та варіативної частин навчального плану загальної підготовки фахівців, сприятиме максимальному наближенню змісту і процесу пізнавальної діяльності до їх майбутньої професії, набуттю визначених компетенцій соціально-педагогічної компетентності для роботи в інклюзивному середовищі загальноосвітнього навчального закладу.

Подальші дослідження плануємо спрямувати на висвітлення сучасних підходів організації інклюзивної освіти в ЗНЗ та підготовку студентів до їх реалізації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Гончаренко С. У. Український педагогічний енциклопедичний словник / С. У. Гончаренко. – Вид. 2-ге, допов. – Рівне : Волинські обереги, 2011. – 552 с.

2. Кузьмина Н. В. Проблемы обучения и воспитания студентов в вузе / Н. В. Кузьмина. – М., 1976. – 112 с.

3. Подласый И. П. Педагогика. Новый курс : в 2 кн. : учеб. для студентов пед. вузов / И. П. Подласый. – М. : Гуманит. издат. центр «ВЛАДОС», 2000. – 574 с.

4. Тлумачний словник української мови [за ред. д-ра філолог. наук, проф. В. С. Калашникова]. – Вид. 2-ге, випр. і допов. – Харків : Прапор, 2006. – 992 с.

5. Хомич Л. О. Система психолого-педагогічної підготовки вчителя початкових класів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора пед. наук : спец. 13.00.04 / Лідія Олексіївна Хомич. – К., 1999. – 38 с.

6. Шевців З. М. Лабораторні заняття як умова професійної підготовки майбутнього вчителя початкової школи до роботи в інклюзивному середовищі загальноосвітнього навчального закладу / З. М. Шевців // Молодь і ринок. – Дрогобич, 2017. – № 3. – С. 71–76.

7. Шевців З. М. Лекція як засіб формування когнітивної компетенції у майбутнього вчителя початкових класів інклюзивної загальноосвітньої школи / З. М. Шевців // Освіта та розвиток обдарованої особистості. – К., 2017. – № 2 (57). – С. 28–33.

8. Шевців З. М. Практика як умова формування соціально-педагогічної компетентності у майбутнього вчителя початкових класів інклюзивної загальноосвітньої школи [Електронний ресурс] / З. М. Шевців // Народна освіта. – 2017. – Вип. № 1 (31). – Режим доступу : https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=4406/.

9. Шевців З. М. Практичні заняття як умова формування соціально-педагогічної компетентності у майбутнього вчителя інклюзивної загальноосвітньої школи / З. М. Шевців // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка. – 2016. – № 10 (64). – С. 290–301.

10. Шевців З. М. Основи інклюзивної педагогіки : підручник / З. М. Шевців – К. : Центр навчальної літератури, 2016. – 248 с.

Дата надходження до редакції: 22.05.2017 р.

УДК 373.3.016:331

Володимир ШУТЯК,

кандидат педагогічних наук, доцент

Рівненського державного гуманітарного університету

РОБОТА З ТКАНИНОЮ В ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ

У статті проаналізовані попередні й нині діючі програми з трудового навчання в початкових класах. Показана важливість роботи з тканиною для загального розвитку молодших школярів. Продемонстрована методика проведення одного з уроків із використанням основних положень теорії розвивального навчання.

Ключові слова: *трудове навчання, початкові класи, робота з тканиною, навчальна програма, розвивальне навчання.*

В статті проаналізовані предыдущие и действующая сегодня программы по трудовому обучению в начальных классах. Показана важность работы с тканью для общего развития младших школьников. Продемонстрирована методика проведения одного из уроков с использованием основных положений теории развивающегося обучения.

Ключевые слова: *трудоое обучение, начальные классы, работа с тканью, учебная программа, развивающее обучение.*

The article analyses previous and current programs of Manual Training in primary school and shows the importance of work with cloth for general development of junior pupils. It also demonstrates the procedure of one of the lessons with using basic concepts of the developing training theory.

Key words: *Manual Training, primary school, works with cloth, educational program, developing training.*

Постановка проблеми. Робота з тканиною та волокнистими матеріалами є важливим видом трудової діяльності учнів у початкових класах, адже любов до шиття і вишивання, прищеплена дітям у ранньому віці, часто зберігається на все життя. Не менш важливими є знання й уміння із самообслуговування, догляду за одягом. Працюючи із тканинами, молодші школярі розширюють свій політехнічний кругозір, збагачуються уявленнями про важливі для людини матеріали, їх види, властивості та виробництво, отримують початкові відомості про текстильне та швейне виробництво.

На уроках трудового навчання в школярів формуються вміння працювати з різними інструментами й пристосуваннями: голкою, наперстком, викрійками, сантиметровою стрічкою тощо. Діти вчать розмічати й різати тканину, виконувати найпростіші стібки та шви, оздоблювати виготовлені власними руками вироби. Практичні роботи, пов'язані з обробкою текстильних матеріалів, розвивають окомір та координацію рухів, привчають молодших школярів до точності й охайності, вдосконалюються їх трудова культура й уміння планувати свою діяльність.

Робота з тканиною також має неабияке виховне значення, особливо, якщо діти задоволені результатами власної праці. В учнів формуються повага до людей праці, організованість, дисциплінованість, почуття підтримки та взаємодопомоги, естетичні смаки. На уроках вишивання молодші школярі ознайомлюються із традиційними для українського народу візерунками й орнаментами, вчать добирати кольори ниток, виконувати різноманітні оздоблювальні шви, що сприяє ефективній підготовці дітей до життя, майбутньої трудової діяльності.

Зважаючи на те, що роботі з тканиною і волокнистими матеріалами відведено неабияке значення, вона детально описана в навчальній і методичній літературі. Так, у посібниках представлені відомості про розвиток текстильної промисловості, прядіння волокон і ткацтво, виготовлення тканин та їх види, інструменти і приладдя для роботи з тканиною, крій і ручне шиття, ремонт одягу й аплікацію на тканині, в'язання гачком та українську народну вишивку [1; 3].

Мета статті – проаналізувати програми з трудового навчання (попередні й нині діючі) для початкових класів, виявити оптимальний зміст роботи з тканиною та волокнистими матеріалами, показати її методику на прикладі одного з уроків із використанням основних положень теорії розвивального навчання.

Виклад основного матеріалу. Проаналізувавши програми з трудового навчання за останні 40 років (1970-2010 рр.), можна зробити висновок, що в цей період робота з тканиною відіграла важливу роль на уроках праці у початковій школі. Так, у *першому класі* учні отримували загальне уявлення про виробництво, види тканин і ниток, їх властивості, призначення, а також інструменти і пристосування для роботи з тканиною, процес виготовлення одягу; вчилися виконувати шви «вперед голку», «через край», виготовляти одяг для ляльок, обметувати й оздоблювати вироби з тканини (1992 р.).

Другокласники ознайомлювалися з природними та хімічними волокнами, розміщенням у тканині ниток, розкромлюванням тканини, використанням викрійок; виготовляли мішечки, пришивали гудзики, оздоблювали серветки, вдосконалювали вміння щодо використання раніше вивчених швів і стібків (1997 р.).

У *третьому класі* програма передбачала розширення в дітей уявлення про виготовлення виробів із тканини, складання креслення фартуха, виготовлення викрійки за самостійно знятими мірками, пошиття фартуха та його оздоблення аплікацією. Школярі ознайомлювалися з видами ниток, їх виробництвом і властивостями, вчилися в'язати гачком (1986 р.).

Цією ж програмою передбачалося ознайомлення учнів *четвертого класу* з будовою побутової швейної машини, підготовкою її до роботи, прийомами виконання машинних швів при з'єднанні деталей. Діти вчилися креслити й розкромлювати деталі, зшивати їх, виконувати художнє оформлення виробів.

У нині діючій програмі з трудового навчання [2] робота з тканиною, на нашу думку, представлена недостатньо. Так, у *першому класі* учні з тканиною не працюють, лише в темі «Самообслуговування» передбачається їх ознайомлення з основними матеріалами, які використовуються для виготовлення одягу, його призначенням та основними правилами догляду.

Не працюють із тканиною і в *другому класі*. Школярі ознайомлюються лише з нитками та їх застосуванням, а також виготовляють із них аплікації на папері. У темі «Самообслуговування» передбачене пришивання гудзиків.

У *третьому класі* продовжується формування загального уявлення про роботу з текстильними волокнами та нитками, їх властивостями, особливостями з'єднання і правилами різання текстильних матеріалів. У ході практичної роботи школярі виготовляють аплікацію з ниток. Крім того, вони ознайомлюються з видами та властивостями тканин, прийомами різання й особливостями їх з'єднання з папером, а ще – виготовляють аплікації з використанням тканини. У темі «Самообслуговування» передбачене ознайомлення з вишивкою, інструментами й матеріалами, які при цьому використовуються, послідовністю оздоблення виробів, зокрема одягу, вишивкою.

Учні *четвертого класу* виконують об'ємну аплікацію з тканини та гудзиків, вчать їх пришивати, а також виготовляти найпростіші м'які іграшки. Темою «Самообслуговування» передбачене розширення уявлення про одяг, послідовність його створення, декорування й моделювання. У ході практичної роботи молодші школярі створюють і декорують моделі одягу з паперу та картону.

Отже, можна зробити висновок: якщо попередні програми вже з першого класу передбачали виготовлення одягу для ляльок із тканини, то нині діюча пропонує лише четвертокласникам моделювання такого одягу, але із паперу. Такий підхід не може забезпечити учнів достатньою практичною підготовкою, необхідними знаннями й уміннями.

Дослідження показали, що молодші школярі не мають загального уявлення про виробництво тканини, їх властивості, не орієнтуються у видах тканин, погано знають шви та стібки, правила користування голкою. Поліпшити такий стан можна завдяки збільшенню кількості годин на роботу з тканиною. Зокрема, це можна зробити за рахунок тем «Оригамі», «Робота з пластиліном», вивчення яких не впливає значною мірою на загальний розвиток учнів та їх політехнічну підготовку.

Крім того, вчителі з якнайбільшою ефективністю повинні використовувати урок для ознайомлення молодших школярів із нитками і тканинами, їх обробкою, формувати в дітей початкові уявлення про виробництво тканини, вміння виконувати найпростіші стібки та шви. Відповідно до принципів розв'язального навчання Л. Занкова, матеріал на кожному уроці повинен бути досить складним, а обов'язкове засвоєння учнями теоретичних знань, процес трудового навчання необхідно організувати таким чином, щоб молодші школярі не працювали механічно, виконуючи під диктовку вчителя практичні дії, а осмислювали, що роблять, аналізували зразки, самостійно планували трудовий процес, дотримувалися послідовності в роботі. Ефективно впливати на інтелектуальний розвиток учнів може лише той урок, що побудований на основі запитань до них.

Пропоновану методику хочемо продемонструвати на прикладі одного з уроків для другого класу [4].

Тема: Текстильні матеріали. Аплікація з відрізків ниток.

Практична робота: виготовлення вітальної листівки.

Мета і завдання: формувати загальне уявлення про текстильне виробництво, види тканин і ниток, їх призначення та властивості, а також класифікацію ниток і тканин за волокнами: природні (рослинного і тваринного походження) та штучні; формувати вміння розрізняти основні види тканин і ниток за походженням волокон та їх призначенням, дотримуватися послідовності під час виконання аплікаційних робіт; навчати учнів користуватися клеєм, лінійкою, різати нитки ножицями; виховувати старанність, бережливе ставлення до продуктів праці; розвивати фантазію, уяву, естетичний смак.

Матеріали та інструменти: кольорові нитки для роботи, пряжа, олівець, лінійка, ножиці, клей, цупкий білий папір, накладний папір.

Наочність: колекція тканин, колекція ниток, зображення процесу виробництва ниток, зразок вітальної листівки, підручник.

ХІД УРОКУ

I. Підготовка робочих місць. Перевірка наявності необхідних матеріалів та інструментів, правильності їх розташування.

- Діти, подивіться, чи всі необхідні інструменти й матеріали є у вас на партах: кольорові нитки, лінійка, клаптики тканини, ножиці, олівець, клей, пензлик?

- З якого боку повинна лежати лінійка? (З лівого).

- Зразки тканин покладіть перед собою справа, а зразки ниток – зліва.

- Де повинні лежати ножиці? (Справа).

- Як правильно їх покласти: кільцями чи лезами до себе? (Кільцями).

- Де розмістимо клей із пензликом? (У верхньому правому кутку підкладної дошки).

II. Мобілізація уваги учнів. Осмислення нового матеріалу.

- Діти, чи можете ви уявити своє життя без одягу? З чого його виготовляють? (Із тканини).

- Ваш одяг однаковий чи різний? (Різний).

- Тоді й тканини повинні бути якими? (Різними).

- А які тканини ви знаєте? (Ситець, льон, шерсть, шовк).

- Візьміть у руки зразки тканин, розгляньте їх, доторкніться до кожної руками. Чи однакові вони за кольором, товщиною? Чи намокають тканини у воді,

горять, мнуться? При допомозі чого можна випрямити тканину? (Праски).

- Порівняйте лицевий і виворотний бік тканини. Чи однакові вони? Чим відрізняється лицевий бік від виворотного? (Лицевий більш гладенький, яскравий).

- Діти, а з чого виготовлена будь-яка тканина? (Із ниток).

- Нитки в тканині обов'язково повинні переплітатися. Подивіться на різні клаптики.

- Висмикніть скраю клаптика нитку й розгляньте її. Розкрутіть нитку. З чого вона виготовлена? (З волокон, пряжі).

- Нитки виготовляються з пряжі, а складаються з волокон (демонстрація лляних волокон). Пряжа може бути з льону, бавовни та вовни. Отже, як будуть називатися нитки? (Ляні, бавовняні та вовняні).

- А тканини, виготовлені з цих ниток? (Також будуть називатися ляні, бавовняні та вовняні).

- Де беруться льон та бавовна? (Їх вирощують на полях).

- А вовна? (Її отримують після стрижки овець та кіз).

- Діти, названі вище тканини називаються натуральними, однак є ще й штучні. До них належать капрон, нейлон, лавсан та багато інших. Нитки для цих тканин виготовляють із відходів, найчастіше подібних до смоли.

- А як виготовляють натуральні нитки? (Їх прядуть на ткацьких фабриках). Демонстрація зображення прядильного цеху.

- Із ниток виготовляють різноманітні тканини. Якими ще можуть бути нитки й де вони використовуються? (Для шиття, в'язання та вишивання).

- Якими є ці нитки за кольором? (Різнокольоровими).

- Чи можна нитки використати не за призначенням і виготовити, наприклад, вітальну листівку?

III. Оголошення теми. Мотивація навчально-трудова діяльності.

- Сьогодні на уроці ми виготовлятимемо ось таку листівку (демонстрація листівки), яку ви зможете подарувати своїм рідним і близьким до свята, яке ми незабаром відзначатимемо (коротка бесіда про свято, листівку до якого виготовлятимуть діти).

IV. Інструктаж.

- Отже, розгляньте, з чого виготовлена листівка? (Із ниток).

- Із яких? (Різнокольорових ниток для вишивання).

- Із суцільних довгих ниток чи їх невеликих шматочків? (Дрібненьких шматочків).

- Який папір найкраще взяти для основи? Цупкий чи тонкий? (Білий цупкий папір).

- Діти, уважно роздивіться зразок листівки. Що на ній зображено? (Квіти).

- Якого кольору ці квіти? (Червоного).

- Вони повністю червоні чи ні? (Ні).

- Так, звісно, пелюстки можуть бути різних відтінків, а серединка – жовтою. А якого кольору листочок? (Зеленого).

- Діти, а чим ми будемо різати нитки? (Ножицями).

- Різати необхідно дрібненько й обережно, розкладаючи нитки на різні купки, залежно від кольору. Які ваші подальші дії? (Намалювати квітку).

- А після цього? (Змастити її клеєм, прикласти кольорові нитки і приклеїти).

- Правильно. Але змащувати клеєм потрібно не всю квітку, а лише окремі її деталі. Наприклад, намастивши клеєм одну пелюстку, накладаєте нарізані нитки.

Після цього переходите до іншої пелюстки, а згодом – до інших частин квітки. Що необхідно використати, аби нитки добре приклеїлися? (*Накладний папір*).

- З якої частини квітки варто починати? (*Із серединки*).

- Що будете викладати після цього? (*Пелюстки*).

- А після пелюсток? (*Стебло й листочок*).

- Повторимо ще раз послідовність нашої роботи.

1. Беремо білий цупкий папір.

2. Малюємо зображення (краще кольорове).

3. Нарізаємо ножицями різнокольорові нитки на різні купки.

4. Змашуємо пензликом частинки і накладаємо нитки.

5. Накладаємо зверху папір та прогладжуємо.

6. Перевіряємо якість роботи.

- Бачу, ви зрозуміли хід роботи. Приступайте до її виконання. Хто не бажає виготовляти квітку, може виконати на папері будь-яке інше зображення та виготовити власний виріб.

V. Розвиток практичних умінь і навичок. Самостійна робота учнів.

Пересвідчившись у тому, що діти зрозуміли хід роботи, вчитель дозволяє їм розпочати її виконання. Послідовність виконання роботи написано на дошці. Педагог стежить за тим, аби діти гарно зобразили на папері квітку чи інший предмет, акуратно різали нитки, дрібно й обов'язково на різні купки, залежно від кольору, не намащували на папір надто багато клею, по можливості нитки брали пінцетом, а не пальцями, притискали їх за допомогою накладного паперу.

VI. Узагальнення, систематизація знань, умінь учнів. Підбиття підсумків уроку. Оцінювання.

- Отже, діти, ви всі закінчили роботу. Давайте роздивимося найкращі вироби (*вчитель демонструє вітальні листівки, аналізує їх*).

- Отже, чим ми займалися сьогодні на уроці? (*Виготовляли листівку до свята*).

- Як називається виконана робота? (*Аплікація*).

- Із чого ви викладали аплікацію? (*Із відрізків ниток*).

- Які нитки бувають за призначенням? (*Для шиття, в'язання і вишивання*).

- Що ще виготовляють із ниток? (*Тканини*).

- Які бувають нитки за походженням? (*Рослинні, тваринні та штучні*).

- Із чого виготовляють рослинні нитки, тваринні та штучні? (*Рослинні – із льону та бавовни, тваринні – із вовни овець та кіз, штучні – із відходів речовин у вигляді смоли*).

VII. Домашнє завдання.

- Вашим домашнім завданням буде підписати вітальну листівку, виготовлену на уроці.

VIII. Прибирання робочих місць.

Висновки. Робота з тканиною та волокнистими матеріалами має неабияке значення для загального розвитку молодших школярів. Працюючи з ними, діти збагачують своє уявлення про важливі для будь-якої людини матеріали, вчать розмічати, різати, шивати, користуватися різними інструментами, вдосконалювати окомір та координацію рухів, а під час вишивання у них виховується позитивне ставлення до традицій українського народу.

Незважаючи на це, в нині діючій програмі з трудового навчання робота з тканиною представлена недостатньо. На нашу думку, необхідно збільшити кількість годин на ці види робіт. Зробити це можна за рахунок вивчення тем «Оригамі» й «Робота з пластиліном». Учителі повинні ефективно використовувати кожен урок для ознайомлення молодших школярів із нитками і тканинами, їх обробкою, формувати в учнів уміння виконувати найпростіші стібки та шви, спираючись при цьому на принципи розвивального навчання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Веремійчик І. М. Методика трудового навчання в початковій школі / І. М. Веремійчик. – Тернопіль : Мальва-ОСО, 2004. – 276 с.

2. Навчальні програми для загальноосвітніх навчальних закладів із навчанням українською мовою. 1-4 класи. – К. : Освіта, 2012. – С. 296–313.

3. Хорунжий В. І. Практикум у навчальних майстернях з методикою трудового навчання / В. І. Хорунжий. – Тернопіль : Астон, 2001. – 220 с.

4. Шутяк В. Г. Уроки трудового навчання в 2 класі / В. Г. Шутяк. – Рівне, 2004. – 108 с.

Дата надходження до редакції: 12.04.2017 р.

УДК 373.2.015.3:796.011.3

Олексій ЮРЧУК,

викладач кафедри педагогіки і психології

(дошкільної та корекційної)

імені професора Т. Поніманської

Рівненського державного гуманітарного університету

ВПЛИВ РУХОВОГО РЕЖИМУ НА ФІЗИЧНИЙ СТАН ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

У статті на основі наукових досліджень висвітлено рівні та ознаки активності рухового режиму дітей дошкільного віку. Охарактеризовано проблеми рухового режиму та їх вплив на фізичний стан дошкільнят.

Ключові слова: руховий режим, рухова активність, гіподинамія, гіперкінезія.

В статті на основі наукових досліджень освітлені рівні та ознаки активності рухового режиму дітей дошкільного віку. Обозначены проблемы двигательного режима и их влияние на физическое состояние дошкольников.

Ключевые слова: двигательный режим, двигательная активность, гиподинамия, гиперкинезия.